

Forfatter: Heiberg, Johan Ludvig

Titel: Udrag fra Dramatik i udvalg

Citation: Heiberg, Johan Ludvig: "Dramatik i udvalg", i Heiberg, Johan Ludvig: *Dramatik i udvalg*, udg. af Jens Kr. Andersen , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 2000, s. 634. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-heibergjl04val-shoot-idm140721240914896/facsimile.pdf> (tilgået 06. maj 2024)

Anvendt udgave: Dramatik i udvalg

kendskab til oldtidens s., af hvilke der på hans tid kun kendtes et enkelt, har han næppe haft; han har snarest digtet sit drama som en Aristofanes-komedie, blot udstyret med et kor af satyrer; heller ikke om den »aristophaniske Comedie«, der indgår som element i hans genresystem (se efterskriften s. 540f.), har han videre at sige, bortset fra bestemmelsen af den som »den universelle Comedie af lyrisk Natur, [der] indbefatter en ligesom i Verset bunden Musik« (Pros. Skr. III, s. 244f).

- 473 *Astræa*: retfærdighedens og godhedens gudinde i gr. mytologi. – *Pomona*: gudinde for træfrugt i rom. mytologi. – *Guldalderen vendt tilbage*: i den gr. digter Hesiods (omkr. 700 f.v.t.) *Værker og Dage* og senere i den rom. digter Ovids (43 f.v.t.-17 e.v.t.) *Metamorphoses* (*Forvandlingerne*) træffes antikkens pessimistiske forestilling om verdens udvikling gennem fire aldre: den opr. guldalder, sølvalderen, bronzealderen og den nuværende jernalder, betegnelser for led i en moralsk forfaldsproces; i guldalderen levede guderne på Jorden, og særlig betegnende for forfaldet gennem verdensaldrene var det, at netop gudinden Astræa måtte forsvinde herfra (for at indtage sin plads i Jomfruens stjernebillede).
- 474 *Vandel*: optræden, gerninger. – *Hvert Aar, i Høstens Tid (...)* den kjække *Perseus*: passagen forbinder de fra oldtiden kendte stjernebilleder Jomfru (se n.t.s. 473), Vægten, Andromeda, Vædderen, Hvalen, Perseus (jf. *Naddeknækkernes* opr. publicering i Heibergs astronomiske årbog *Urania* for 1845, se efterskriften s. 557), sådan som de fremtræder på efterårshimmelen; flere af (navnene på) disse stjernebilleder er relateret til sagnet om Andromeda i gr. mytologi: A.'s moder Kassiøpeia prælede af at være smukkere end nereiderne (havnymfer), hvilket overmod opbragte havguden Poseidon, der sendte et havuhyre (jf. Hvalen, lat.: cetus) mod hendes land og forlangte A. ofret til det. A. blev dog – bundet til en klippe, hvor hun afventede sin grusomme skæbne – reddet og befriet af helten og halvguden Perseus, der ægtede hende. – *Ceres*: gudinde for landbrug i rom. mytologi (gr.: Demeter). – *Ax af Guld*: det gyldne (fuldmodne) aks hører til Ceres' (se foreg. n.) attributter. – *Solguld*: i gr. mytologi Helios el. Apollon. – *Jasons gyldne Vædder*: den gr. helt J. løste den vanskelige og farlige opgave at hente det g. (v.)skind i Kolchis ved Sortehavet og bringe det hjem til Thesalien. – *Europas skuffende Forfører*: stjernebilledet Tyren, allusion til sagnet i gr. mytologi om Zeus, der i skikkelse af en tyr bortførte den skønne fønikiske kongedatter E. til

- Kreta. – *skuffende*: svigefulde, bedrageriske. – *Jagtens Drot (...)* Orion: i gr. mytologi enten en vældig jæger fra Bootien i Grækenland eller en af giganterne; blandt de mange sagn om ham et, iflg. hvilket han forfulgte plejaderne, Atlas' syv døtre, hvorpå både forfølgeren og de forfulgte forvandlede til stjernebilleder (hhv. Orion og Syvstjernen). – *Midie (...)* *tre Saphire*: stjernebilledet Orions Bælte (se foreg. n.)
- 476 *Veirigtet (...)* *Solens Nødgang lover (...)* Døg: if. folkevisdommen kan der ud fra solnedgangen tages varsel mht. morgendagens vejr; *lover*: varsler. – *Ny og Næ*: månens faser. – *Paa Frugten (...)* *kjende Tiden*: jf. Matt. 12,33: »Tag et træ. Enten er det godt, og så er dets frugt også god, eller det er dårligt, og så er dets frugt også dårlig. For et træ kendes på frugten.« – *Amorin(er)*: lille kærlighedsgud. – *Alabaster-(hud)*: en klar, svagt gennemsigtig gips. – *Purpur(kinder)*: et af snegle udvundet, karmoisinrødt stof. – *Hegn*: skov, lund.
- 477 *qvægende*: oplivende, forfriskende. – *Astræa (...)* *Retfærdighed*: se n.t.s. 473. – *nuge(nde)*: dække og (dermed) beherske. – *Mulm*: mørke.
- 478 *Temer*: tjenerinder. – *Favn(e)*: 1 favn = 3 alen = 187,5 cm. – *Dont*: gerning. – *Æther*: klar, ren (og tynd) luft. – *Muser*: i gr. mytologi gudinder for kunster og videnskaber.
- 479 *Morgenstjernen*: planeten Venus (og dermed i astronomisk forstand d.s.s. Aftenstjernen!) – *Diadem(et)*: fyrsteligt hovedsmykke. – *Aster*: blomst af slægten af samme navn, nu alm. benævnt: asters, navnet betyder på gr. og lat.: stjerne.
- 480 *deler med mig Navnet*: se foreg. n. – *falder (...)* *paa*: finder ... på. – *Georgine (...)* *Lykken gjort*: g. (el. dahlia) er en have- og prydblade af astersgruppen (se n.t.s. 479), den var stærkt på mode i Danmark og det øvr. Europa i første halvdel af det 19. årh.
- 481 *Navn er Støv*: forstavelsen i »georgines« betyder på gr. (ἴη): jord. – *første bedste Qvindes/Private Navn*: på dramaets tid var Georgine (og Jørgine, etymologisk samme navn) udbredte kvindenavne. – *flau*: flov, banal. – *Betegning*: betegnelse. – *Compagnie*: selskab.
- 482 *Solens Glands (...)* *Morgenkrands*: Solen overstråler ved sin opgang Morgenstjernen. – *Kjøbsted(folk)*: et mellemstort bysamfund, der tidligere nød visse privilegier, og som præges af borgerlige erhverv som handel, håndværk og småindustri. – *Syposen*: se n.t.s. 210.
- 483 *bequem*: egnet, nyttig.
- 485 *Alt*: allerede. – *Skjelmen*: blinket (i øjet), som antyder oplagthed til løjer, flirt o.lign. – *Thi*: derfor. – *Lærke*: lommelærke, lille beholder til brændevin. – *tilbunds (...)* *stikker*: ud ... drikker.